

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060104

BESLUT
2018-02-14
Stockholm

Mål nr
M 6174-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-06-17 i mål nr M 3350-15, se bilaga A

KLAGANDE

M G

Ombud: Advokaten P F

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

2. K S

Ombud: Jur. kand. G J och J G

SAKEN

Tillstånd för väg inom naturvårdsområde på fastigheterna XXX och XXY i Orust kommun m.m.; nu fråga om avvisande av överklagande

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och avvisar M Gs överklagande till mark- och miljödomstolen.

Dok.Id 1348812

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

BAKGRUND

Stigfjordenområdet i Orusts och Tjörns kommuner förklarades som naturvårdsområde av länsstyrelsen den 18 april 1979. I föreskrifterna för naturvårdsområdet anges bl.a. vilka åtgärder som inte får utföras inom området utan länsstyrelsens tillstånd och där nämns exempelvis schaktning, tippning, fyllning och sprängning.

Efter en ansökan från K S meddelade Länsstyrelsen i Västra Götalands län i ett beslut den 24 augusti 2015 tillstånd enligt föreskrifterna för Stigfjordens natur-vårdsområde för anläggande av en väg på fastigheterna XXY och XXX i Orusts kommun.

Tillståndet förenades med vissa villkor. I beslutet uttalade länsstyrelsen vidare att åtgärden inte omfattades av förbudet i 7 kap. 15 § miljöbalken och att strandskyddsdispens därmed inte behövdes för åtgärden. M G, som äger XXX överklagade beslutet till mark- och miljödomstolen, som i den nu överklagade domen avslog överklagandet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

M G har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut att ge tillstånd till åtgärden enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårds-område. Hon har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förklara att den sökta åtgärden är dispenspliktig enligt reglerna om strandskydd och avslå ansökan om strandskyddsdispens eller, i andra hand, återförvisa ärendet till länsstyrelsen för prövning av frågan om strandskyddsdispens.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

K S har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avvisa M Gs överklagande eller, i andra hand, lämna det utan bifall.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

I Mark- och miljööverdomstolen har fråga uppkommit om M G har haft rätt att överklaga länsstyrelsens beslut. Parterna har därför getts tillfälle att yttra sig särskilt i den delen och de har anfört i huvudsak följande.

M G

Den sökta åtgärden innefattar ett ianspråktagande av och omfattande ingrepp på hennes fastighet och i naturmiljön. Beslutet i tillståndsärendet kan dessutom förväntas ha direkt betydelse i det efterföljande fastighetsbildningsärendet hos Lantmäteriet och det påverkar därmed hennes rättsställning på ett konkret sätt. Hennes ställning i detta mål kan i alla avseenden jämföras med klagandens ställning i rättsfallet MÖD 2015:8, vilket också rörde en fråga om tillstånd för åtgärder inom ett naturskyddat område (landskapsbildsskydd) och där den sökta åtgärden också förutsatte såväl ianspråktagande av annans mark som tillstånd enligt miljölagstiftningen och lantmäteriförrättning. I avgörandet i det målet ansåg Mark- och miljööverdomstolen att ägaren till den berörda fastigheten, oberoende av dennes sakägarställning i lantmäteriförrättningen, hade klagorätt i tillståndsärendet. Det finns inte skäl att göra en annan bedömning i detta fall. Ett beslut om tillstånd enligt föreskrifterna i Stigfjordens naturvårdsområde för väg över hennes fastighet till K Ss fastighet angår alltså henne på ett sådant sätt att hon är att anse som sakägare. Hon har därmed haft rätt att överklaga länsstyrelsens beslut eftersom detta har gått henne emot.

K S

Länsstyrelsens beslut angår inte M G på ett sådant sätt att hon har klagorätt. Beslutet har inte gått M G emot. Genom åtgärden riskerar M G inte heller att utsättas för en skada eller en olägenhet, som inte enbart är teoretisk eller helt obetydlig. Åtgärden som K S vill genomföra, dvs. att förbättra en befintlig väg, inskränker inte M Gs möjlighet att fortsättningsvis använda sin fastighet. Åtgärden påverkar inte heller M Gs rättsliga ställning på ett sådant sätt att klagorätt ska anses föreligga. Det rättsfall som M G hänför sig till är inte tillämpligt i detta fall. Bestämmelsen i 16 kap. 12 § första stycket 1 miljöbalken ska enligt praxis tolkas restriktivt, vilket bl.a. framgår av Mark- och miljööverdomstolens

dom den 13 maj 2016 (mål nr M 9724-15) samt mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom den 24 mars 2017 (mål nr M 6852-16) och mark- och miljödomstolens vid Umeå tingsrätt dom den 23 juni 2016 (mål nr M 994-16). M G är sakägare i förrättningen hos Lantmäteriet och där kan hennes enskilda intressen beaktas. Det faktum att M G är upptagen som sakägare i förrättningen hos Lantmäteriet medför inte att hon skulle vara klagoberättigad i detta mål eftersom det rör sig om två skilda processer med olika rekvisit för klagorätt.

Länsstyrelsen har inte yttrat sig i frågan om klagorätt.

SKÄLEN FÖR MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Den fråga som Mark- och miljööverdomstolen nu prövar är om länsstyrelsens beslut om tillstånd enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde för anläggande av en väg på fastigheterna XXY och XXX och om strandskyddsdispens angår M G på ett sådant sätt att hon är att anse som sakägare och därmed har haft rätt att överklaga beslutet.

Rättsliga utgångspunkter

Bestämmelser om enskildas klagorätt i miljömål finns i 16 kap. 12 första stycket 1 miljöbalken. Det anges där att överklagbara domar eller beslut får överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått henne eller honom emot. Vem beslutet angår ska enligt lagmotiven avgöras med tillämpning av ett sakägarbegrepp som, när det gäller den processuella sidan, är enhetligt för miljöbalken (se prop. 1997/98:45 Del 1 s. 483 ff.). Enligt praxis ska rätten att vara part och att överklaga tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för någon annan olägenhet genom den verksamhet som det sökta tillståndet avser, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig (se NJA 2004 s. 590 I och II). En sådan avgränsning av enskildas klagorätt har ansetts vara förenlig med Århuskonventionen (se NJA 2012 s. 921).

I mål om bl.a. strandskyddsdispens, tillstånd enligt landskapsbildsförordnande, Natura 2000 och beslut efter en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken har

avgränsningen av vilka enskilda som har rätt att överklaga tolkats snävt (se t.ex. MÖD 2001:29, MÖD 2004:55, MÖD 2007:6 och MÖD 2013:32). Avgörande betydelse har lagts vid vad som bedömts vara det skyddsvärda intresset med den rättsregel som varit aktuell vid prövningen.

Århuskonventionens krav medför dock att enskilda som är berörda av ett beslut avseende en viss verksamhet eller åtgärd måste kunna komma till tals i något sammanhang där de frågor som har betydelse för deras rättsställning prövas (se MÖD 2015:8). Om en sådan prövning kan komma till stånd på annat sätt är detta normalt tillräckligt för att Århuskonventionens krav på prövning ska anses uppfyllt.

Bedömningen i detta fall

Det beslut som M G har överklagat till mark- och miljödomstolen avser dels tillstånd för att anlägga en väg inom Stigfjordens naturvårdsområde, dels ett ställnings-tagande i frågan om strandskyddsdispens krävs för den sökta åtgärden. Beslutet innebär endast att bestämmelserna för naturvårdsområdet inte förbjuder den sökta åtgärden och att strandskyddsdispens inte behövs. Däremot har länsstyrelsen inte prövat om K S har rätt i förhållande till M G att vidta den sökta åtgärden på M Gs fastighet. Denna prövning ska i stället ske enligt bestämmelserna om officialservitut i fastighetsbildningslagen. Av utredningen i målet framgår att K S har ansökt hos Lantmäteriet om servitut för väg på fastigheten XXX till förmån för fastigheten XXY och att M G är sakägare i den förrättningen. Handläggningen av ärendet är vilande i avvaktan på Mark- och miljööverdomstolens avgörande i detta mål.

Länsstyrelsens beslut kan inte anses angå M G på ett sådant sätt att hon har haft rätt att överklaga det. Hennes överklagande hade således bort avvisas av mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolens dom bör ändras i enlighet därmed.

Beslutet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Ingrid Åhman, referent, tekniska rådet Mikael Schultz samt f.d. hovrättsrådet Eywor Helmenius.

Föredragande har varit Linnea Haglund.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-06-17
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr M 3350-15

KLAGANDE

M G

Ombud: Advokat P F och jur. kand. J H

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

2. K S

Ombud: J G

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län, beslut av den 24 augusti 2015 i ärende nr 521-37732-2014, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd för väg inom naturvårdsområde på fastigheterna Orust XXY och XXX

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet

Dok.Id 328338

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsbor	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		-

BAKGRUND

K S inkom den 7 november 2014 till Länsstyrelsen i Västra Götalands län (nedan länsstyrelsen) med en ansökan om att länsstyrelsen i första hand skulle fastställa att dispens från strandskyddet inte fordrades, i andra hand att dispens från strandskyddet skulle meddelas för anläggande av väg fram till hennes fastighet Orust XXY. Därtill ansökte K S om tillstånd enligt bestämmelserna om naturvårdsområde för anläggande av väg.

I beslut av den 24 augusti 2015, dnr 521-37732-2014, meddelade länsstyrelsen tillstånd enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde för väg på fastigheterna Orust XXY och XXX, enligt till beslutet bifogad karta. Tillståndsbeslutet förenades med följande villkor:

- Vägen får maximalt ha en bredd om 2,7 meter.
- Vägen ska anläggas som en grusväg.
- Sprängning ske begränsas så mycket som möjligt. Bortsprängt material ska i största möjligaste mån användas som fyllnadsmaterial i vägen.
- Eventuella överskottsmassor får inte läggas utanför vägen inom naturvårdsområdet. Innan arbetena påbörjas ska samråd ske med kommunens miljöavdelning i fråga om hantering av massor.
- Inga skyltar eller anordningar får sättas upp som kan hindra eller avhålla allmänheten,
- Åtgärden ska påbörjas inom två år och avslutas inom fem år från den dag detta beslut vann laga kraft, annars upphör tillståndet att gälla.

Av beslutet framgick vidare att länsstyrelsen gjort bedömningen att vägens påverkan på växt- och djurlivet blir begränsad och att allmänheten inte i nämnvärd utsträckning torde avhållas att beträda området, varför åtgärden inte omfattas av förbudet i 7 kap. 15 § miljöbalken och att strandskyddsdispens därmed inte behövdes.

Beslutet har nu överklagats till mark- och miljödomstolen av M G (ägare till XXX).

YRKANDEN M.M.

M G har yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av länsstyrelsens beslut, ska förklara att den sökta åtgärden är dispenspliktig och i första hand avslå ansökan om strandskyddsdispens och i andra hand återförvisa ärendet till länsstyrelsen för prövning av huruvida särskilda skäl för strandskyddsdispens föreligger. Hon har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut att ge tillstånd till åtgärden enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde. Till grund för sin talan har hon anfört bl.a. följande.

Hon har full förståelse för att fastighetsägaren vill utreda lämpliga alternativ för att kunna komma fram till sin fastighet. Däremot finns ingen som helst förståelse för att det kan ges tillstånd att anlägga en väg på någon annans fastighet som skapar stora ingrepp i naturen, när det finns ett rimligt och bra alternativ att anlägga en väg från väster istället. I dagsläget finns en befintlig asfalt- och grusväg väster om XXY och XXZ som används av grannfastigheten. Genom att ansluta en ny väg på ca 30 meter från befintlig grusväg så skapas en bra tillgänglighet till fastigheterna ~~några~~ stora ingrepp i naturen. Höjdskillnaden från befintlig väg i väster till fastighetsgräns är endast någon eller några meter beroende på vägdragning, till skillnad från den föreslagna nya vägen från öster på fastigheten XXX där höjdskillnaden är ca 10 meter på en sträcka av 50 meter. Samtliga fastigheter som ligger på samma eller lägre höjd på västra och östra sidan om XXY och XXZ har väganslutning från norr med motsvarande eller kraftigare lutning som fastigheterna XXY och XXZ får genom att använda befintlig asfalt- och grusväg i väster. Det kan därför inte heller finnas skäl att det skulle vara lämpligare på grund av kraftig lutning på befintlig väg i väster att skapa en tillfartsväg från öster.

Det skulle påverka dem mycket negativt att i föreslaget läge skära av naturområdet mellan bostadshuset och strandlinjen inom deras egen fastighet. Som de bedömer det så finns det ingen rimlig motivering till att inte ansluta vägen från väster då K S

äger både XXY och XXZ vilket gör det möjligt att via en sidodragning på ca 30 meter från befintlig väg, få en bättre anslutning utan behov av bergsprängning, schaktning eller ingrepp i naturen. Sistnämnda alternativ är dessutom betydligt kortare än det föreslagna alternativet.

Till skillnad mot hur länsstyrelsen gjort sin bedömning anser hon att anläggandet av vägen är en dispenspliktig åtgärd. Enligt den reviderade ansökan avser åtgärden iordningställande och breddning av en gammal befintlig farvåg (som rätteligen är en enkel naturstig) om 40 meter och nyanläggning av en väg om cirka 10-12 meter till en 2,7 meter bred väg körbar med bil.

Såsom länsstyrelsen helt korrekt har anfört utgör området där vägen ska anläggas naturmark som inte är ianspråktagen som tomt eller liknande. Området är följaktligen allemansrättsligt tillgängligt. Därmed är åtgärden förbjuden om den hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda området. Länsstyrelsen har anfört att allmänheten inte i nämnvärd utsträckning torde avhållas från att beträda området. För att en åtgärd ska vara dispenspliktig behöver den avhållande effekten emellertid inte vara av någon större omfattning, utan det är tillräckligt att allmänheten i någon utsträckning avhålls från att beträda området. Länsstyrelsens slutsats att åtgärden inte är dispenspliktig är således felaktig redan på denna grund.

Att en väg är en sådan anläggning som kan vara hindrande eller avhållande för allmänheten och därmed dispenspliktig framgår bland annat av lagkommentaren till den aktuella bestämmelsen (se Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken - En kommentar, del I, supplement 8, juli 2009, s. 7:46). Naturvårdsverket har dessutom i sin handbok pekat ut anläggandet av en väg som en åtgärd som kan vara ett hot mot allmänhetens tillgång till strandområden (Naturvårdsverkets handbok 2009:4, utgåva 2, s. 45 f.). I det aktuella fallet finns en påtaglig risk att allmänheten kommer att uppfatta vägen som en privat väg till fastigheten XYY, vilket får till följd att vägen får en avhållande effekt för allmänheten. Anläggandet av vägen kommer vidare att kräva omfattande sprängning och schaktning i berget, vilket kommer att medföra att fastigheten XXX helt kommer att skäras av och det kommer

inte längre vara möjligt att nå stranden från bostadshuset på XXX Vägen kommer därmed att utgöra ett hinder för att nå stranden, såväl för ägaren till XXX som för allmänheten, vilket strider mot syftet med strandskyddet. Av det anförda följer att vägen får en avhållande och en hindrande effekt för allmänheten. Därför är åtgärden dispenspliktig.

Åtgärden innebär vidare att livsvillkoren för djur- och växtarter väsentligt förändras. I förarbetena till miljöbalken nämns vägar som ett exempel på en anläggning som kan vara otillåten för att den väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Naturvårdsverket har också i sin handbok tagit upp anläggandet av vägar som något som skär av existerande biotoper och därför kan vara otillåtna (Naturvårdsverkets handbok 2009:4, utgåva 2, s. 45 f.). De åtgärder i form av omfattande sprängning, schaktning, utfyllnad m.m. som måste utföras för att anlägga en väg för biltrafik på den aktuella platsen kommer att innebära stora ingrepp i naturen. Sådana åtgärder torde normalt innebära att livsvillkoren för djur- och växtarter väsentligt förändras. Att det på det aktuella området finns värdefull naturmiljö framgår dessutom redan av den omständigheten att platsen utgör ett naturvårdsområde. Av en vägutredning utförd av Norconsult, framgår vidare att det kommer att krävas betydligt större ingrepp i naturen än vad som framgår av ansökan, om vägen ska få en lämplig utformning. Av utredningen framgår nämligen att anläggandet av vägen i enlighet med ansökan skulle medföra att vägen skulle få en lutning om 30 procent, vilket inte är acceptabelt ur trafiksäkerhetssynpunkt. För att göra vägen farbar med bil skulle det således krävas betydligt mer schaktning och sprängning än vad som har angetts i ansökan. Att åtgärden väsentligt kommer att förändra livsvillkoren för djur- och växtarter i området framstår mot denna bakgrund som uppenbart.

Det aktuella området är ett naturvårdsområde, vilket enligt miljöbalkens regler ska bedömas som ett naturreservat. Området är dessutom av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Naturvårdsverket anför i sin handbok att strandskyddsdispens normalt aldrig bör ges i område som omfattas av någon typ av områdesskydd eller som är särskilt utpekade i lag, såsom naturreservat, eller område som är av riksintresse för framför allt naturvård och friluftsliv (Naturvårdsverkets handbok 2009:4, utgåva

2, s. 83 f.). Av rättspraxis följer också att mycket stor restriktivitet bör råda vid prövningen av huruvida dispens bör meddelas från strandskyddsbestämmelserna, när området omfattas av riksintresse för naturvård och friluftsliv (se bl.a. MÖD i M 1196-14, dom 2014-06-24 och MÖD i M 1899-14, dom 2014-10-30). Att i ett sådant område som det nu aktuella, som ska präglas av mycket stor restriktivitet vid dispensprövningen och i vilket dispens normalt aldrig bör ges, komma fram till att dispensplikt inte ens föreligger, är anmärkningsvärt och strider mot strandsskyddets syften.

Under handläggningen av ärendet övervägde länsstyrelsen först att avslå ansökan. Att det skulle vara minskningen av vägens bredd från 3,2 meter till 2,7 meter som föranlett länsstyrelsen att helt ändra uppfattning i frågan om åtgärden är dispenspliktig eller inte förefaller föga troligt, då minskningen av vägens bredd inte ändrar det faktum anläggandet av vägen alltså kräver omfattande sprängningsåtgärder och andra ingrepp i naturen. Vad som istället troligen är orsaken till helomvändningen är att länsstyrelsen tidigare har gett tillstånd till anläggande av en annan väg i närheten av det nu aktuella området (fastigheten XYX, se länsstyrelsens beslut 2000-10-30, diarienumr 231-28748-2000). Det får förmodas att länsstyrelsen har velat bevilja tillstånd för den nu aktuella vägen för att inte riskera orättvis behandling av K S i förhållande till detta tidigare ärende, och därför gjort en konstlad bedömning att åtgärden inte skulle vara dispenspliktig. Vid en genomgång av det nämnda tidigare ärendet framgår dock att det föreligger väsentliga skillnader mellan det tidigare ärendet och den åtgärd som nu är föremål för prövning. Länsstyrelsen synes dock ha dragit den felaktiga slutsatsen att ärendena är jämförbara, vilket har bidragit till det felaktiga beslutet att den sökta åtgärden inte är dispenspliktig.

Länsstyrelsen har anfört att åtgärden, med de villkor som föreskrivs, inte är dispenspliktig. Enligt 16 kap. 2 § miljöbalken har länsstyrelsen möjlighet att förena ett beslut om tillstånd, godkännande eller dispens med villkor. Därmed har länsstyrelsen i och för sig haft möjlighet att förena sitt beslut om tillstånd enligt föreskrifterna om Stigfjordens naturvårdsområde med villkor för att säkerställa de värden som

naturvårdsområdet avser att skydda. I förevarande fall har länsstyrelsen emellertid meddelat villkor som ska uppfyllas av sökanden för att strandskyddsdispens inte ska krävas. Att villkoren i det överklagade beslutet är knutna till frågan om strandskyddsdispens, och inte till tillståndet enligt föreskrifterna för naturvårdsområdet, framgår tydligt av att länsstyrelsen i skälen för beslutet har anfört att åtgärden, med de villkor som föreskrivs, inte är dispenspliktig. Det kan inte vara förenligt med miljöbalkens regler att ett ställningstagande att en åtgärd inte är dispenspliktig får förenas med villkor. Åtgärden måste bedömas som antingen dispenspliktig eller inte, utan att underkastas några villkor. Först om åtgärden bedöms vara dispenspliktig och ansökan resulterar i ett beslut att bevilja strandskyddsdispens, kan länsstyrelsen med stöd av 16 kap. 2 § miljöbalken förena beslutet med de villkor som kan behövas för att se till att strandskyddsdispensen inte går längre än vad som är förenligt med strandsskyddets syften. Av det anförda framgår att länsstyrelsen har tillämpat reglerna om strandsskydd felaktigt genom att föreskriva att den sökta åtgärden inte är dispenspliktig under vissa villkor. Länsstyrelsens beslut ska därför ändras även på denna grund.

Eftersom anläggandet av vägen enligt ovan således är dispenspliktig, krävs att det föreligger särskilda skäl enligt 7 kap. 18 c § miljöbalken för att strandskyddsdispens ska kunna beviljas. K S har därvid gjort gällande dels att området redan är ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandsskyddets syften och att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett mycket angeläget in-tresse.

Det faktum att det på området finns en stig som kan användas för att ta sig till fots över en del av det område som omfattas av ansökan innebär inte att området är ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandsskyddets syften. Vad som åsyftas med denna punkt är främst åtgärder som vidtas inom en etablerad tomtplats och som inte innebär att hemfridszonen utvidgas. Såsom länsstyrelsen i sitt beslut helt riktigt har bedömt är den ifrågavarande marken naturmark som inte sedan tidigare är ianspråktagen som tomt eller liknande. Området är således allemansrättsligt tillgängligt. Därmed kan det inte sakna betydelse för strandsskyddets syften.

Området behöver vidare inte tas i anspråk för att tillgodose ett mycket angeläget intresse. För att få en körbar väg till XXY finns det ett annat alternativ, som omnämnts ovan. Detta alternativ är betydligt bättre ur miljösynpunkt och innefattar den till största delen redan befintliga vägen över bland annat XYZ.

Den vägen har redan använts som tillfartsväg till XXY under mycket lång tid.

Alternativet över XYZ skulle med endast mycket små åtgärder kunna göras till en körbar väg hela vägen fram till XYY, jämfört med de omfattande ingrepp i naturen som den nu sökta åtgärden innebär. Dessutom äger

K S den fastighet, XXZ, som ligger närmast XXY på den sidan, och hon skulle således enkelt kunna anlägga en väg över sin egen fastighet för att nå XXY. Det som har anförts under ärendets handläggning

om att lutningen på vägen över XYZ skulle vara för brant saknar relevans eftersom den befintliga väg över bland annat XXX som K S skulle behöva använda för att ta sig till den väg som omfattas av ansökan, på flera ställen är lika brant som vägen över XYZ. K S får tillförsäkra sig rätten att köra över XYZ genom att ansöka om ett servitut. Av det anförda följer att det inte något angeläget intresse som motiverar att strandskyddsdispens ges för den sökta åtgärden.

Mark- och miljööverdomstolen har i avgörandet M 9014-08, meddelat 2009-12-07, bedömt att när det fanns en befintlig väg som var framkomlig, om än med viss svårighet, och det också framgick av utredningen att det fanns alternativa vägsträckningar som inte var orimliga, förelåg inte särskilda skäl att medge dispens från strandskyddsbestämmelserna. Även vid den intresseavvägning som ska göras framgår således att strandskyddsdispens inte ska beviljas.

Länsstyrelsen har bedömt att tillstånd till åtgärden kan lämnas enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde eftersom åtgärden inte väsentligt skadar de värden naturområdet ska skydda och intrånget i naturvårdsområdet får anses acceptabelt. Som framgår av redogörelsen ovan innebär åtgärden emellertid omfattande sprängnings- och fyllnadsarbeten. Det kan knappast vara förenligt med syftet med naturvårdsområdet att tillåta åtgärder som innebär ett så omfattande intrång i de

värden som naturvårdsområdet avser att skydda. Att, såsom länsstyrelsen har gjort, anföra att åtgärden kan tillåtas för att den inte väsentligt skadar dessa värden framstår som krystat. Såsom beträffande frågan om åtgärden är dispenspliktig har länsstyrelsen dessutom helt ändrat uppfattning under ärendets handläggning. Återigen synes länsstyrelsen ha velat ge tillstånd eftersom tillstånd tidigare gavs för utvidgning av vägen på fastigheten XYX. Som framgått av redogörelsen ovan finns det dock avgörande skillnader mellan dessa två ärenden.

Bedömningen av om tillstånd ska ges påverkas också av att de åtgärder som måste vidtas för att vägen ska få en acceptabel utformning är betydligt mer omfattande än vad som anges i ansökan, vilket framgår av den ovan åberopade vägutredningen genomförd av Norconsult. Omfattningen av ingreppet i naturen ska således prövas utifrån de faktiska förutsättningarna för att anlägga vägen, inte efter de förutsättningar som angetts i ansökan. Därmed blir det ännu mer tydligt att åtgärden motverkar syftet med naturvårdsområdet och att den följaktligen inte ska tillåtas. Länsstyrelsens beslut att ge tillstånd till åtgärden ska därmed upphävas.

Den prövning som ska göras av påverkan på djur- och växtlivet ska enligt förarbetena till miljöbalken inte primärt avse de exemplar av djur- och växtarter som vid ett visst tillfälle lever på den aktuella platsen utan den miljö som arterna är beroende av för sin överlevnad och således främst de livsbetingelser som utgör förutsättning för djur- och växtlivet (prop. 1997/98:45 del 2, s. 86). Det åligger därmed inte henne att visa vilka djur- eller växtarter som skulle påverkas av anläggandet av vägen. För att åtgärden ska vara dispenspliktig är det tillräckligt att konstatera att åtgärden skulle innebära en väsentlig förändring av livsmiljön, jämfört med det förhållande som dithills rått på platsen.

K S har påstått att det finns flera tydliga stenfundament längs med vägen, som påvisar att vägen varit ianspråktagen länge samt att den tidigare har använts för transport via häst och vagn. Det framstår som oklart på vilket sätt förekomsten av stenfundament skulle kunna visa att en stig tidigare har använts för transport via häst och vagn. Den eventuella förekomsten av stenfundament längs gångstigen in-

nebär dessutom inte att området ska anses ianspråktaget på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften.

Den vägutredning som har utförts av Norconsult har inte varit partiskt utförd. Utredningen har utförts av en konsult i dennes professionella kapacitet. Till grund för utredningen har inte legat uppgifter från henne utan utredningen är utförd främst med utgångspunkt i de uppgifter som lämnats i K Ss dispensansökan. Det vägtekniska yttrandet från H J är inte en vägutredning utan en bedömning gjord efter en översiktlig besiktning och utan några ritningar som stöder denna bedömning. Norconsults beräkningar bygger inte på någon felaktig bedömning av vägens placering, utan utgår helt från den placering som redovisats i K Ss dispensansökan. Att vägens bredd har angetts till tre meter och med en breddning om en meter på vardera sida om vägen beror på att Norconsult har gjort bedömningen att den djupa bergskärningen medför att det är den utformning och bredd som skulle behövas för att det ska gå att anlägga vägen på den aktuella platsen. K S måste snarare ha missbedömt konsekvenserna av vägens utformning snarare än att Norconsult skulle ha missbedömt vägens placering.

K S har bestritt ändring av länsstyrelsens beslut och till grund härför anfört bl.a. följande. Den 25 augusti 2013 ansökte hon hos Lantmäteriet om vägservitut för in- och utfart enligt 49 § anläggningslagen (1973:1149) berörande fastigheterna XXY och 2:18, med anledning av att det inte finns någon farbar väg till fastigheterna. Under handläggningen av ärendet övervägdes två alternativa dragningar av vägen, en västlig och en östlig. En sakkunnig, H J, förordnades av Lantmäteriet och han ansåg att en breddning av den östliga vägen, det vill säga en mindre gångväg som delvis är belägen på fastigheten XXX vara det enda lämpliga alternativet med hänsyn till framkomlighet och trafiksäkerhet. Mot bakgrund av detta ansökte hon om tillstånd hos länsstyrelsen att anlägga denna väg.

Den ansökta åtgärden kommer inte på något väsentligt sätt förändra livsvillkoren för det aktuella områdets djur- eller växtarter, och faller därmed utanför kravet på

dispens från strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 15 § första stycket 4 miljöbalken. Den ansökta åtgärden är av mycket ringa slag och inga större arbeten behöver företas.

För det fall mark- och miljödomstolen skulle finna att den planerade åtgärden kräver dispens föreligger särskilda skäl enligt 7 kap. 18 c § första stycket 1 miljöbalken, eftersom det aktuella området har varit ianspråktaget under mycket lång tid genom både byggnader och vägar på ett sådant sätt att det saknar betydelse för strandskyddets syften.

Hennes intresse av att kunna använda sin fastighet på ett praktiskt och realistiskt sätt är att betrakta som ett annat mycket angeläget intresse. Att kunna nå fastigheten med bil är en förutsättning för att fastigheten ska anses lämpad för sitt ändamål, vilket medger skäl till dispens enligt 7 kap. 18 c § första stycket 6 miljöbalken. Intresset av att kunna använda sin fastighet på ett ändamålsenligt sätt, det vill säga åstadkomma en rimlig framkomlighet genom sedvanliga transporter, väger därutöver väsentligt tyngre än det allmänna intresset av strandskyddet i förevarande område. Därutöver kommer ägarna av XXX intressen att nyttja området inte påverkas av upprustning av den befintliga gångvägen, eftersom vägen endast kommer vara av mindre beskaffenhet och inte leda till en ökning av fordon i området.

Uppfattningen att den ansökta vägens placering är bäst lämpad delas av både länsstyrelsen och av Lantmäteriets förordnade sakkunnige H J. Den alternativa placering av utfartsvägen, vilken förespråkas i överklagandet, utgör inget lämpligt alternativ, med hänsyn till den begränsade framkomligheten samt negativ inverkan på trafiksäkerheten som en sådan placering skulle få med hänsyn till mycket brant terräng.

Beträffande frågan om åtgärdens inverkan på strandskyddet syften hänvisas till vad som tidigare anförts i ärendet. Hon ansluter sig till länsstyrelsens bedömning att den planerade vägen varken kommer att inverka på allmänhetens tillgång till strandom-

rådet eller inverka negativt på strandskyddets syften. I det aktuella området förekommer inte några särskilda naturvärden vars livsvillkor väsentligt kommer att påverkas genom ett upprustande av den gamla farvägen. Den ansökta åtgärden berör en 2,7 meter bred och ca 50 meter lång väg, vilket utgör ett begränsat ingrepp. De arbeten som behöver företas, såsom schaktning, kan utföras i liten skala och bedöms läka inom kort. Länsstyrelsen har i sitt beslut även satt upp ett antal villkor för hur arbetena ska genomföras, vilka bedöms som rimliga.

Det stämmer inte, såsom har framförts i överklagandet, att åtgärden omfattar en 300 meter lång sträcka, utan den planerade vägen kommer vara begränsad till strax över 50 meter. Enligt sakkunnige H J behöver schaktning enbart utföras på ett avsnitt om cirka 35-40 meter. Därutöver delas länsstyrelsens bedömning att den planerade åtgärden inte strider mot hushållsbestämmelserna i 3-4 kap. miljöbalken.

En upprustning av den befintliga gångvägen kommer inte inskränka allmänhetens tillgång till områdets bad- och strövområden. Det strandområde som berörs av ansökan är i dag svårframkomligt med branta klippor som inte lämpar sig för bad eller vandring och ett iordningställande av vägen på ansökt plats skulle därmed inte försämra allmänhetens framkomlighet till vattnet utan snarare öppna upp området. Eftersom det dessutom är fullt möjligt att sätta upp vandringsskyltar, pilar och liknande anordningar längs med vägen kan man med enkla medel försäkra sig om att allmänheten inte uppfattar vägen som privat. Det finns klar praxis som stödjer det faktum att strandskyddsreglerna i regel inte bör förhindra anläggandet av en väg till en fastighet som tidigare saknat en sådan. I Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt avgörande i mål nr. M 598-11, dom 2012-01-18, gällde frågan ansökan om anläggandet av en grusväg i ett område som både omfattades av strandskydd och som var klassat som riksintresse. I målet framhöll sökanden behovet av en fungerande väg till sin fritidsfastighet där det vid ansökan endast fanns en mindre skogsstig. Domstolen konstaterade att ingen dispens krävdes för den ansökta åtgärden då den varken bedömdes vara avhållande för allmänheten eller väsentligt förändra

livsvillkoren för området djur- och växtliv. Likaså i Miljööverdomstolens avgörande i mål nr. M 1260-08, dom 2009-05-08, beviljades dispens från strandskyddet för anläggande av en väg. I målet gjorde Miljööverdomstolen bedömningen att den planerade vägen inte skulle verka avhållande för allmänheten, att inga naturvärden skulle komma till skada samt att sökanden hade ett stort behov av bättre tillgänglighet till sin fastighet. Mot bakgrund av det ovan anförda ansluter hon sig till länsstyrelsens bedömning att anläggandet av vägen varken kommer att äventyra livsvillkoren för skyddade djur- eller växtarter eller inskränka allmänhetens tillgång till stranden på ett sådant sätt att dispens krävs från strandskyddsbestämmelserna.

För det fall mark- och miljödomstolen skulle finna att åtgärden omfattas av förbuden i 7 kap. 15 § miljöbalken är hon av uppfattningen att dispens kan meddelas med stöd av 7 kap. 18 c § miljöbalken. Mark som har tagits i anspråk utgörs ofta av etablerade tomtplatser runt bostadshus, men även andra åtgärder som tyder på ianspråktagande kan föranleda skäl för dispens. Den nu ansökta vägen utgjorde tidigare en farväg för häst och vagn. På den tiden försörjde vägen de båda jordbruksfastigheterna XXY och XZZ, vilka utgjorde den ursprungliga bebyggelsen utefter strandremsan vid Skåpesund. En stor del av gamla farvägen är idag återställd för biltrafik till och från fastigheten XZX, i dagsläget återstår endast cirka 50 meter fram till bostäderna på XXY. Den kvarvarande sträckan av den gamla farvägen består i dag av en mindre gångväg och trots att denna på senare tid till viss del har växt igen, mycket på grund av att fordon inte kan framkomma, finns tydliga spår av den gamla vägen kvar än i dag. Den aktuella vägen har därmed aldrig slutat att användas, utan har sedan bostadens uppförande 1927 tjänat som huvudsaklig transportsträcka till XXY. Vad gäller att området är ianspråktaget för såväl bostadsbyggelse som en frekvent använd gång- och farväg bör tilläggas att det finns ett flertal tydliga stenfundament längst med den aktuella vägen, som påvisar att vägen varit ianspråktagen länge samt att den tidigare har använts för transport via häst och vagn.

Hon spenderar mycket tid på fastigheten, både under vår, sommar och höst. För att komma fram till fastigheten använder hon den befintliga gångvägen, som utgör fas-

tighetens enda förbindelseväg på land. Mot bakgrund av detta har det aktuella området under lång tid varit ianspråktaget, både genom bostadsbyggnader och en frekvent använd gång- och farväg.

I 7 kap. 18 c § första stycket 6 miljöbalken stadgas som ytterligare ett särskilt skäl ett "annat mycket angeläget intresse". I detta fall måste det anses vara av särskilt angeläget intresse att ha en realistisk och praktisk möjlighet att ta sig till sin fastighet. XXY kunde under ett par sekel nås med bil via en mycket brant väg över fastigheten XYZ, men sedan fastighetsägaren stoppat denna möjlighet har Varekilnäs XXY helt lämnats utan farväg. Närmaste parkeringsplats är belägen ca 1 km ifrån den aktuella fastigheten, vilket har resulterat i långa och tunga promenader.

Möjligheten att nå sin fastighet med bil utgör vanligtvis en omständighet av betydelse vid fastighetsbildning (jämför 3 kap. 1 § fastighetsbildningslagen (1970:988)), vilket Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt konstaterade i mål nr. M 2290-14, dom 2014-06-23. I målet beviljades en person strandskyddsdispens för anläggandet av en tillfartsväg med hänvisning till att det rörde sig om ett annat mycket angeläget intresse. Hon är i dagsläget den enda fastighetsägaren i området som inte har möjlighet att nå sin fastighet med bil, vilket innebär att fastigheten inte kan anses vara lämpad för sitt ändamål. Ett iordningställande av vägen är vidare viktigt ur nödfallssynpunkt, eftersom det i dag inte finns möjligheter för räddningsfordon, såsom ambulans och brandbil, att framkomma till XXY

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken får en inskränkning i den enskildes rätt att använda sin mark inte gå längre än vad som krävs för att syftet med strandskyddet ska kunna tillgodoses. Hennes intresse av anläggandet av en väg för att kunna tillgå sin fastighet med bil bör tillmätas mycket stor betydelse. Att kunna ta sig till fastigheten med bil är en förutsättning för att K S ska kunna använda sin fastighet på ett ändamålsenligt sätt. En fastighetsägares möjlighet att nå sin fastighet utan olägenhet bör ses som en självklarhet och i aktuellt fall anses väga tyngre än intresset av strandskyddets syften i området. Den ansökta vägens placering bedöms därtill inte

väsentligt påverka ägarna av fastigheten XXX eftersom vägen endast kommer vara av mindre beskaffenhet, samt inte leda till en ökning av fordon i om-rådet. Vägen kommer därmed inte heller utgöra ett hinder för dem att ta sig ner till havet. Med hänsyn till att den ansökta placeringen är det enda realistiska alternativet för anläggandet av en farbar väg till XXY bör hennes intresse väga tyngre än klagandens. Med beaktande av ovan sagda vore det oproportionerligt att inte tillåta K S att anlägga en väg på sökt plats.

Vad avser frågan om eventuell alternativ dragning av vägen har det i klagandens förslag varken utretts möjligheterna eller begränsningarna av denna på ett tillräckligt tydligt sätt. Tvärtom vad klaganden anför skulle anläggandet av vägen på denna plats innebära omfattande svårigheter, till skillnad från den placering som hon ansökt om och som länsstyrelsen har godkänt. I överklagandet framhålls vidare att höjdskillnaden på den västra vägen endast skulle vara ett par meter jämfört med tio meter på den nu aktuella placeringen. Dessa siffror stämmer dock inte överens med verkligheten, då den väg som klaganden föreslår har betydligt större höjdskillnad än så. Helge Johansson är av uppfattningen att det alternativ som klaganden föreslår helt uteslutet.

Vad gäller frågan om servitut stämmer det inte som klaganden anför att det inte skulle finnas något servitut för väg över fastigheten XXX Enligt uppgift från Lantmäteriet är fastigheten XXZ bildad genom avsöndring, vilket innebär att servitut över stamfastigheten tillkommer vid fastighetsbildningen.

Det kan vidare ifrågasättas på vilket sätt M G anser att djur- och växtarter i området skulle påverkas av den planerade vägen. M G har vare sig visat vilka djur- eller växtarter som skulle påverkas av anläggandet i det aktuella fallet, eller på vilket sätt denna eventuella påverkan skulle vara betydande. M G har därutöver baserat sina uttalanden på generella antaganden, såsom att denna typ av anläggning normalt innebär omfattande påverkan på naturen. Det stämmer inte heller att det kommer att krävas större ingrepp i naturen än vad som angivits i ansökan. Det framgår med all tydlighet att Norconsults beräkningar gällande åtgärdens

påverkan på naturen i området är felaktiga. Norconsult har gjort en partisk vägutredning baserad på felaktiga antaganden och inkorrekta beräkningar. K S vidhåller att det är den vägutredning som tagits fram av vägkonsult H J, på uppdrag av Lantmäteriet, som ska ligga till grund för bedömningen.

Det finns ingenting som tyder på att länsstyrelsen skulle ha underlåtit att företa en erforderlig restriktivbedömning i förevarande fall. Eftersom restriktivitetshänsyn, precis som M G anför, måste utgöra en central del av länsstyrelsens bedömning gällande strandskyddsdispens, får det antas att en sådan bedömning har gjorts. Detta särskilt med hänsyn till att motsatsen inte har bevisats.

Till skillnad från vad M Ganför i sitt yttrande gällande länsstyrelsens ändrade uppfattning i målet finns det ingenting i länsstyrelsens beslut som tyder på att länsstyrelsens ändrade uppfattning i målet helt eller delvis skulle vara grundad på länsstyrelsens beslut gällande tillåtlighet av väganläggning på fastigheten XYX. M Gs resonemang kring länsstyrelsens beslut i ärendet rörande fastigheten XYX är irrelevant beträffande länsstyrelsens bedömning i det aktuella fallet. Anledningen till att länsstyrelsen ändrade sin bedömning ifrågavarande fall är att det, sedan länsstyrelsens initiala bedömning av ärendet, har inkommit ny information i målet. Det finns inget som tyder på att länsstyrelsen har fattat ett felaktigt beslut för att överensstämma med bedömningen avseende fastigheten XYX.

Det stämmer inte heller, såsom M G anför, att länsstyrelsen på ett otillåtet sätt har föreskrivit om villkor för att undvika krav på strandskyddsdispens. Vad länsstyrelsen har gjort är däremot att föreskriva om villkor för det lämnade tillståndet, enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde, vilket omfattar tillstånd för anläggning av väg inom såväl naturvårdsområde som riksintresseområde och strandskyddsområde. Att samma villkor sedan nämns i länsstyrelsens redogörelse av beslutet, kring huruvida livsvillkoren för djur- och växtliv påverkas i nämnbar utsträckning, innebär inte att frågan om strandskyddsdispens görs avhängig dessa villkor.

Vad gäller Norconsults vägutredning bör det anföras att Norconsult har missbedömt placeringen av den tilltänkta vägen enligt dispensansökan 2014-11-04, vilket medför att samtliga beräkningar är gjorda utifrån felaktig kartpositionering. Detta medför att Norconsults beräkningar inte kan ses som tillförlitliga. Anmärkningsvärt är även att Norconsult har anfört felaktiga påståenden gällande vägens utformning och dess breddning.

Länsstyrelsen har bestritt ändring av beslutet och till grund härför anfört bl.a. följande. I överklagandet anförs att det är ett rimligare alternativ att anlägga en väg från väster istället, för att få framkomlighet till fastigheten. Det är dock bara ansökan med dess vägsträckning som har prövats och det har således inte utförts någon utredning avseende alternativ vägsträckning. Vid tillämpning av 7 kap 25 § miljöbalken bedöms en vägdragning enligt det meddelade tillståndet som rimlig. Sökanden har i komplettering till ansökan den 2015-04-20 anfört att en väg över XZY tidigare använts men att den möjligheten har stoppats av markägaren. I tillståndet upplyses sökanden om att beslutet inte ger någon rättighet gentemot andra som äger mark- eller vattenområden eller som har rättigheter där.

I överklagandet anförs även att åtgärden är dispenspliktig. Det har dock gjorts en bedömning att anläggandet av den aktuella vägen inte är dispenspliktig. Grunden härför är att anläggandet av vägen är inte förbjuden enligt strandskyddslagstiftningen om åtgärden inte väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- och växtarter. Det är endast nya byggnader inom strandskyddade områden som alltid är förbjudna, övriga anläggningar och anordningar endast om de hindrar eller avhåller allmänheten eller om de väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- och växtarter. En smal grusväg kan inte antas i nämnvärd grad avhålla den allmänhet som vill passera eller uppehålla sig i området. Vägen kommer att vara allemansrättsligt tillgänglig. Tillståndsbeslutet förenades med villkor enligt 16 kap 2 § miljöbalken.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Vad först gäller frågan huruvida åtgärden, som ligger inom strandskyddat område, också omfattas av förbudet i 7 kap. 15 § miljöbalken instämmer mark- och miljödomstolen i länsstyrelsens bedömning, att vägens påverkan på växt- och djurlivet blir begränsad samt att allmänheten inte i nämnvärd utsträckning kommer att avhållas från att beträda området. Åtgärden träffas därmed inte av förbudet och således krävs inte heller dispens från strandskyddsbestämmelserna.

Vad gäller klagandens invändning, att det inte kan vara förenligt med miljöbalkens regler att länsstyrelsen villkorar sitt ställningstagande att åtgärden inte är dispenspliktig, noterar domstolen att länsstyrelsens beslut innebär att den meddelat tillstånd enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde och att villkoren avser detta tillstånd.

Vad gäller yrkandet om att upphäva tillståndet enligt föreskrifterna för Stigfjordens naturvårdsområde gör mark- och miljödomstolen följande överväganden. Länsstyrelsen beslutade år 1979 att Stigfjorden-området i Orusts och Tjörns kommuner skulle förklaras som naturvårdsområde. Av beslutet framgår bl.a. följande: ”Det variationsrika och attraktiva landskapet, lättillgängligheten, de goda strövmöjligheterna och tillgången på stränder utmärkta för bad gör detta område till en mycket betydande resurs också för friluftsliv i olika former.” I föreskrifterna till beslutet anges bl.a. att det utan länsstyrelsens tillstånd är förbjudet att utföra schaktning, tippning, fyllning eller sprängning som ej är hänförlig till jordbrukets behov. Detta förbud träffar ansökt åtgärd eftersom bl.a. sprängning och schaktning kommer att behöva utföras vid anläggande av vägen. Tillstånd krävs således.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att åtgärden inte på ett väsentligt sätt skadar de värden som ska skyddas enligt beslutet om naturvårdsområde avseende Stigfjorden. De uppsatta villkoren säkerställer detta och minskar därtill anläggningsarbetenas påverkan på naturen.

Vad klaganden i övrigt anfört i mark- och miljödomstolen föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning än den länsstyrelsen gjort.

Mot bakgrund av ovanstående ska överklagandet avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 8 juli 2016

Christina Olsen Lundh

Roger Ödmark

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Christina Olsen Lundh, ordförande, och tekniska rådet Roger Ödmark. Föredragande har varit beredningsjuristen Martina Albo.